

– lochy chore, zranione lub atakowane przez inne lochy powinny być natychmiast przeniesione do kopców indywidualnych. Powierzchnia i kształt kopców indywidualnych musi pozwalać na swobodne obracanie się loch.

Lochy nie powinny być utrzymywane w kopcach indywidualnych od 4. tygodnia ciąży do 7. dnia przed spodziewanym porodem.

Należy podjąć wszelkie niezbędne działania dla zapewnienia świniom komfortu cieplnego. Świnie produkują duże ilości ciepła, które oddają do otoczenia, w tym znaczną ilość w postaci pary wodnej z wydychanym powietrzem. Parametry w zakresie norm temperatury i wilgotności dla poszczególnych grup wiekowych i fizjologicznych świń przedstawiono w tabeli 2.

W Danii, zgodnie z wytycznymi UE, od 1 lipca 2000 roku wprowadzono jednoznaczne przepisy odnośnie do postępowania z prosiętami. W momencie wejścia do UE przepisy te obowiązywać będą również naszych hodowców. Najważniejsze z nich to:

- konieczność kastracji prosiąt przed 7 dniem życia (później prosięta można kastrować tylko w znieczuleniu);
- zakaz rutynowego obcinania ogonków; jeżeli jest to konieczne, np. z powodu kanibalizmu, ogonki za zgodą lekarza weterynarii mogą być obcinane, ale tylko do połowy długości;
- zakaz obcinania kielków; jeżeli jest to konieczne można je opitować.

Prosięta nie mogą być odsadzone od matki poniżej trzeciego tygodnia życia, chyba że z powodów zdrowotnych konieczne jest ich wcześniejsze odsadzenie. Grupy wiekowe lub fizjologiczne zwierząt powinny być tworzone możliwie szybko po odsadzeniu. Generalnie należy minimalizować przegrupowywanie zwierząt, gdyż np. przegrupowane tuczniaki wykazują obniżenie przyrostów dziennych nawet przez okres 3-4 tygodni.

Zwierzęta utrzymywane w systemie wolnowybiegowym powinny mieć możliwość ochrony przed deszczem i wpływami ekstremalnych temperatur. Wszystkie świnie muszą mieć stały dostęp do wody.

Postanowienia Dyrektywy 91/630/EEC są w państwach należących do UE, a także w przyszłości w Polsce, kontrolowane przez lekarzy weterynarii z Komisji UE, przy okazji sprawdzania innych aspektów prowadzenia hodowli. Państwa członkowskie, na terytorium których prowadzona będzie kontrola, zobowiązane są udzielić wszelkiej pomocy ekspertom w wykonywaniu czynności służbowych.

Przedstawione przepisy nie dotyczą jednak, na chwilę obecną, gospodarstw małych, które utrzymują mniej niż 6 warchlaków czy tuczniaków lub mniej niż 5 loch z prosiętami, a takich gospodarstw jest w Polsce większość. Według najnowszych danych 96,1% gospodarstw w Polsce to gospodarstwa małe i średnie, a średnia liczebność stada świń, mimo zajmowania przez Polskę 6-7 miejsca w Europie pod względem wielkości produkcji trzody chlewnej, wynosi zaledwie 17 sztuk.

VI Ogólnopolski Czempionat Koni Małopolskich

**Marian Budzyński, Magdalena Hetman,
Aleksandra Zamojska**

AR w Lublinie

7 czerwca bieżącego roku na terenie Stada Ogierów w Białce odbył się VI Ogólnopolski Czempionat Koni Małopolskich. Pokaz, nad którym patronat objął Marszałek Województwa Lubelskiego, został zorganizowany przez pracowników Stada Ogierów, Lubelski Związek Hodowców Koni, Polski Związek Hodowców Koni oraz Ludowy Klub Jeździecki SO Białka.

Białka, położona 10 km od Krasnegostawu, znajduje się w rejonie hodowli koni małopolskich, obejmującym środkowo- i południowo-wschodnią Polskę. Do roku 1962 mówiono wyjątkowo o „typie konia małopolskiego” jako odrębnej grupie koni związanych z regionem Małopolski. Wraz z ogłoszeniem Rozporządzenia Ministra Rolnictwa z 27.12.1962 r. oraz wydaniem pierwszej Księgi Stadnej Koni Małopolskich w roku

1963 mówi się o rasie koni małopolskich. Obecnie nazwa ta obejmuje konie szlachetne głównie półkrwi angloarabskiej.

Za protoplastę tej rasy uważa się prymitywnego konika, wywodzącego się od stepowego tarpana. Odrębność genetyczna i pochodzeniowa tych koni kształtowała się już od XVII i XVIII wieku na podłożu koni krajowych poprzez ogiery orientalne (perskie, turkmeńskie, tureckie, arabskie), natomiast w wieku XIX i do lat sześćdziesiątych XX wieku – przez reproduktory ras czystych (pełnej krwi angielskiej, czystej krwi arabskiej, czystej krwi angloarabskiej) oraz półkrwi chowu krajowego lub obcego (Shagya, Gidran, Dahoman, Furioso, Przedświt i in.).

Konie małopolskie charakteryzuje duża plenność, długowieczność, dobre wykorzystanie paszy, odporność na choroby i złe warunki bytowania. Wszystkie te zalety oraz uroda koni, ich sucha konstytucja, harmonijna budowa sprawiają, że cieszą się one szczególną popularnością wśród hodowców. Zmiany ekonomiczno-kulturowe, które zaszły w naszym kraju spowodowały zmianę kierunku użytkowania koni małopolskich. Współczesna hodowla dąży do odbudowania ich dawnego kierunku użytkowania, jakim było użytkowanie wierzchowe, zmiany te są już dobrze widoczne w masowym pogłowie, a zwłaszcza hodowlanym.

Duża zdolność do pracy oraz budowa ciała koni tej rasy, tj. stosunkowo mała głowa i długa szyja, dobrze zarysowany kłęb, krótki i mocny grzbiet, kończyny suche i poprawne oraz

Tabela
Średnia punktacja w klasach

Klasa	Typ	Głowa i szyja	Kłoda	Nogi	Ruch	Ocena końcowa
I						
ogierki roczne	16,81 ± 0,78	16,55 ± 0,80	16,37 ± 1,30	14,81 ± 1,04	15,55 ± 1,93	80,10 ± 4,07
II						
ogierki dwuletnie	16,45 ± 1,62	16,51 ± 1,00	16,12 ± 0,69	15,42 ± 0,83	15,84 ± 1,56	80,35 ± 4,46
III						
ogierki trzyletnie	16,50 ± 0,54	16,50 ± 0,54	15,50 ± 0,83	14,33 ± 0,81	15,50 ± 0,54	78,33 ± 3,77
IV						
klaczki roczne	17,69 ± 0,95	17,47 ± 0,69	16,94 ± 0,62	15,63 ± 0,83	16,88 ± 1,06	84,63 ± 3,04
V						
klacze dwuletnie	17,57 ± 1,28	17,15 ± 0,92	17,00 ± 0,70	16,06 ± 0,75	16,60 ± 1,07	84,39 ± 4,00
VI						
klacze trzyletnie	17,91 ± 0,66	17,41 ± 0,51	17,41 ± 0,51	16,33 ± 0,49	16,83 ± 0,93	85,91 ± 2,04
Łącznie	17,22 ± 1,28	16,99 ± 0,92	16,67 ± 0,93	15,57 ± 0,97	16,31 ± 1,42	82,81 ± 4,35

długa i skośna łopatka (sprzyjająca dużemu wykrokowi, zapewniająca wydajny i płynny ruch), a także łagodny charakter i żywy temperament sprawiają, że konie te z powodzeniem mogą być wykorzystywane nie tylko do rekreacji i jazdy amatorskiej, lecz także w wyczynowym sporcie jeździeckim, gdzie już przed II wojną światową odnosiły znaczące sukcesy. Dzięki tym walorom również obecnie z powodzeniem startują w różnych dziedzinach sportów hipicznych.

Na uzyskanie koni wysokiej jakości w pożądanym typie wpływają niewątpliwie reproduktory utrzymywane w stadach ogierów. Ich zadaniem jest uszlachetnianie pogłowia terenowego, co w efekcie ma doprowadzić do uzyskania koni o wysokiej jakości i wartości użytkowej. Z tego zadania w doskonały sposób już od 1930 roku wywiązuje się SO Białka, oddziałując na hodowlę koni w regionie południowo-wschodniej Polski.

O dużym zainteresowaniu końmi tej rasy świadczy liczba hodowców prezentujących konie na VI Ogólnopolskim Czemponacie, a także liczba widzów zgromadzonych na terenie SO Białka. Łącznie do pokazu zgłoszonych zostało 72 konie w wieku od 1 roku do 3 lat, zaprezentowanych zaś zostało 53 konie w VI klasach.

Pokaz sędziowali Jerzy Białobok, Bogdan Kuchejda, Andrzej Stasiowski oraz Marian Budzyński jako sędzia rezerwowi. Zaprezentowano klacze i ogierki hodowli krajowej, stanowiące własność prywatną oraz stadnin państwowych. Ocenie podlegał typ, poprawność budowy i ruch (tab.). Indywidualna ocena konia dokonywana była przez niezależnych sędziów na ringu, gdzie konie prezentowano na płycie oraz w stępie i kłusie. W skali od 1 do 20 punktowano następujące elementy: typ (maks. 20 pkt.), głowa i szyja (maks. 20 pkt.), kłoda (maks. 20 pkt.), nogi (maks. 20 pkt.), ruch (maks. 20 pkt.). Ocenę końcową stanowiła średnia z liczby punktów uzyskanych od poszczególnych sędziów.

W I klasie zaprezentowano 9 ogierków, a w połączonych klasach II i III – 13 sztuk. Liczniejsze były klasy klaczek i tak w klasie IV zaprezentowano 12 klaczek rocznych, zaś w V klasie – 15 dwuletnich klaczek, a w VI klasie – 4 klacze trzyletnie. Ogółem oceniono 22 ogierki i 31 klaczy, z czego 46 szt. pochodziło z hodowli terenowej zaś 7 koni ze Stadnin

Skarbu Państwa (5 koni z SK Janów Podlaski, 2 – z SK Walewice). Średnią punktację uzyskaną przez konie z poszczególnych klas zestawiono w tabeli.

Czempionem Ogierów Młodszych został gniady roczny ogierek Drop po Vis Versa xo, od Dratwa xo po Oregon xx, z hodowli SK Janów Podlaski, który zajął również I miejsce w swojej klasie z notą 85,66 pkt. Jego ojciec Vis Versa to półkrwi angloarab hodowli francuskiej, który oprócz urody charakteryzuje się dużymi uzdolnieniami skokowymi i odnosi sukcesy w sporcie jeździeckim. Ogierek Drop został również wybrany Najlepszym Koniem Pokazu. Szkoda, że nie

zaprezentowano pozostałego zgłoszonego potomstwa Vis Versa. Dałoby to pełniejszy obraz zdolności reproduktora do przekazywania cech na potomstwo oraz jego walorów hodowlanych.

Wicczempionem wybrano ogierka Balet po Hegemon od Baria xo po Oregon xx. Balet pochodzi z hodowli Państwa Marii i Andrzeja Bieńko, których klacze Juturna (od Jurata po Przedświt XIII) i Driada (od Draba po Przedświt XIII), obie po tym samym ojcu Hegemon, w ubiegłym roku zajęły 2 pierwsze miejsca w klasie klaczy rocznych. Na tegorocznym pokazie, jako klacze 2-letnie, Juturna zajęła II miejsce w grupie z wynikiem 89,00 pkt., zaś Driada – miejsce VI z 86,00 pkt.

W Czempionacie Klaczy Młodszych sędziowie wybierali między klaczami o najwyższych notach. Pierwsze miejsce w klasie IV i V zajęły klacze z tą samą liczbą punktów i były to najwyższe noty pokazu – 89,66 pkt. Czempionką została Baszkiria, dwuletnia klacz po Emir xo od Basetla xo po Szał xxoo, hodowli Sk Janów Podlaski. Wicczempionką wybrano również konia ze Stadniny Koni w Janowie Podlaskim, a została nią Emarilla po Decoration xo od Emfaza xo po Kwartet xo. To nie był koniec sukcesów koni ze Stadniny z Janowa Podlaskiego. Bractwo Miłośników Konia i Żywota Staropolskiego wyróżniło janowską klacz Tamaria (po Decoration xo, od Tabulcza xo po Kardynał xo) nagrodą dla Konia o Najbardziej Staropolskich Cechach.

Wyliczone średnie z punktacji dla koni z Stadnin Skarbu Państwa biorących udział w pokazie były wyższe (87,47 pkt.) niż koni z prywatnej hodowli (82,05 pkt.). Średnie te mogą sugerować, iż konie z prywatnej hodowli są mniej wyrównane w typie; zapewne są wśród nich konie bardzo dobrej jakości, lecz także pojawiają się znacznie słabsze, np. klacz Historia (Hebab – Harna/Bojar), która uzyskała zaledwie 74,33 pkt., co wypadło dość mizernie na tle innych klaczy, które na tegorocznym pokazie punktowane były dość wysoko. Średnia z punktacji dla klaczek była wyższa od średniej dla ogierków o 4,6 pkt. i wynosiła 84,68 pkt. Świadczyć to może o bardzo dobrej jakości klaczy prezentowanych w pokazie, jak również o surowszej ocenie ogierów, które w przyszłości mogą w znaczący sposób wpłynąć na hodowlę.

Najliczniej na pokazie reprezentowane było potomstwo ogiera Emir xo (4 klacze i 1 ogierek), który jest kontynuatorem linii Dahomanów w polskiej hodowli. Jego potomstwo potwierdza wciąż wysoką klasę ojca, klacz Baszkiria została wiceczempionką, a ogier Aspan zajął II miejsce w klasie ogierów dwuletnich z notą 85,66 pkt. Dobrze prezentowało się potomstwo po ogierach Hegemon, Decoration (2 nagrodzone córki) oraz First des Termes xo, którego córka zajęła II miejsce w klasie klaczek rocznych, zaś w klasie ogierków rocznych na II miejscu uplasował się ogierek VIP po Hebab, chociaż dwa inne prezentowane konie po tym ogierze uzyskały najniższe noty pokazu, czyli wymieniana już Historia oraz Hematyt (od Humorystka po Paradoks), którego oceniono na 70,33 pkt.

Konstatując uznać można, że tegoroczny VI Ogólnopolski Pokaz Koni Małopolskich stał na wysokim poziomie zarówno hodowlanym, jak i organizacyjnym. Można sobie życzyć, aby spotkanie za rok odbyło się w równie miłej atmosferze, a konie były jeszcze lepszej jakości.

Rektor Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

powołał z dniem 1 września 2003 roku przy Wydziale Hodowli i Biologii Zwierząt dwusemestralne Studium

„Nowoczesna technologia produkcji mleka”.

Warunkiem przyjęcia na Studium jest ukończenie studiów wyższych minimum 5 lat temu.

Orientacyjne koszty wynoszą: 500 zł wpisowego i 1200 zł za semestr. Mieszkanie i wyżywienie uczestnicy pokrywają w ramach delegacji lub środków własnych.

Program studium obejmuje 120 godzin zajęć w semestrze.

Zgłoszenia prosimy kierować do 30 sierpnia 2003 r. na adres Sekretariatu Studium: dr inż. Krzysztof Adamczyk, dr inż. Justyna Żychlińska, Akademia Rolnicza w Krakowie, Katedra Hodowli Bydła, al. Mickiewicza 24/28, 30-059 Kraków, tel. (0-12) 662-40-90, faks: (0-12) 633-18-98.

Warunki utrzymania królików

Paweł Bielański

IZ w Krakowie

Pierwszy akt prawny skierowany przeciw okrucieństwu wobec zwierząt ukazał się dopiero w XIX wieku w Wielkiej Brytanii, jako Martin's Act (1822). Jeszcze w tamtym stuleciu lekarz weterynarii H. Salt w swojej książce pt. „Animals Rights” pisze, że zwierzęta winny mieć te same prawa co ludzie. Do tych rodzących się w Europie prądów ochrony lub, jak inni wolą, obrony naszych „mniejszych braci” bardzo szybko dołączyło polskie ustawodawstwo. W roku 1928 Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę ograniczającą cierpienia zwierząt. Należy zaznaczyć, że ustawa ta, mimo dużych kłopotów, była wdrażana i przez większą część środowisk była akceptowana. W ślad za Polską w roku 1933 ustawodawstwo III Rzeszy – przez Bundestag zostaje przyjęta ustawa, w której stwierdza się, że zwierzęta należy chronić dla nich samych. Zakazany zostaje tucz gęsi na stłuszczone wątroby oraz nakazane zostaje znieczulanie zwierząt podczas zabiegów. Nie przeszkodziło to Hermanowi Göringowi założyć fermy lisów koło Piły, największej wówczas na świecie.

Dopiero po otrząśnięciu się z okropności II wojny światowej w latach 60. zaczyna się coraz głośniejsze mówienie o prawach zwierząt. W roku 1965 Brabell w swoim raporcie mówi o pięciu wolnościach zwierząt utrzymywanych w niewoli. Zwierzę musi mieć możliwość: powstania, obrócenia, położenia, prze-

ciągnięcia się oraz wykonywania zabiegów samopielęgnujących.

W roku 1974 powstaje organizacja walcząca z odłowem fok, wielorybów oraz różnych form chowu zwierząt – nazywa się Greenpeace. Niektórzy, jak na przykład Peter Singer, twierdzą, że człowiek powinien być wegetarianinem. Ten australijski filozof swoją książką „Animals Liberation” przyczynił się do powstania ruchu „wyzwolenia zwierząt”.

Współczesne nam ustawodawstwo, tak polskie jak i europejskie, opiera się na pochodzącej z 1976 roku definicji dobrostanu zwierząt „welfare”, którą ogłosił Hughes. Welfare to stan pełnego zdrowia fizycznego i psychicznego zwierzęcia, kiedy pozostaje ono w harmonii z otaczającym środowiskiem.

W roku 1997 została uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej ustawa o ochronie zwierząt. Jej tekst został zamieszczony w Dzienniku Ustaw Nr. 111, poz. 724. W tekście ustawy znalazły się różnego rodzaju delegacje dla ministra rolnictwa celem wydania rozporządzeń. Między innymi miało się ukazać rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków utrzymania poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich. Rozporządzenie zostało opracowane w kilku kolejnych wersjach i w chwili obecnej trwa konsultacja nad kolejną postacią tego dokumentu. Szczegółowe warunki utrzymania zwierząt futerkowych są zbieżne z rekomendacjami Rady Europy, przyjętymi na Komisji Stałej Europejskiej Konwencji o Ochronie Zwierząt Gospodarskich, na 37 posiedzeniu w Strasburgu w dniach 22-25 czerwca 1999 roku.

Jeżeli chodzi o króliki rozporządzenie mówi, że powinny być one utrzymywane na wolnym powietrzu, pod zadaszeniem lub w pomieszczeniach – w klatkach lub kojcach. Można je utrzymywać pojedynczo albo grupowo, przy czym króliki stada podstawowego powinny być utrzymywane pojedynczo.